

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

13 päivänä toukokuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 2009/138/EY – Oikeusturvavakuutus – 201 artikla – Vakuutuksenottajan oikeus valita vapaasti edustajansa – Tuomioistuinmenettely – Käsite – Sovittelumenettely

Asiassa C-667/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Grondwettelijk Hof (perustuslakituomioistuin, Belgia) on esittänyt 11.10.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 25.10.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Orde van Vlaamse Balies ja

Ordre des barreaux francophones et germanophone

vastaan

Ministerraad,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Prechal, presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa kolmannen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit L. S. Rossi (esittelevä tuomari), J. Malenovský ja F. Biltgen,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.10.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Orde van Vlaamse Balies ja Ordre des barreaux francophones et germanophone, edustajinaan F. Judo ja N. Goethals, advocaten,
- Belgian hallitus, asiamiehinnään C. Pochet, L. Van den Broeck ja M. Jacobs, avustajinaan S. Ronse, avocat, ja T. Quintes, advocaat,
- Euroopan komissio, asiamiehinnään H. Tserepa-Lacombe, A. Nijenhuis ja F. Wilman,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.12.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 25.11.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/138/EY (Solvenssi II) (EUVL 2009, L 335, s. 1) 201 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä Orde van Vlaamse Balies ja Ordre des barreaux francophones et germanophone (jäljempänä asianajajaliitot) ja toisaalta Ministerraad (ministerineuvosto, Belgia) ja jossa on kyse vakuutuksenottajan vapaudesta valita oikeusturvavakuutusta koskevan sopimuksen yhteydessä edustajansa sovittelumenettelyssä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 87/344/ETY

- 3 Oikeusturvavakuutusta koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 22.6.1987 annetun neuvoston direktiivin 87/344/ETY (EYVL 1987, L 185, s. 77), joka on kumottu direktiivillä 2009/138, 4 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”1. Kaikissa oikeusturvavakuutusta koskevissa sopimuksissa on hyväksyttävä nimenomaan, että:

- a) jos turvaudutaan asianajajaan tai johonkin muuhun kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti pätevään henkilöön vakuutetun henkilön etujen puolustamiseksi, edustamiseksi tai hoitamiseksi missä tahansa oikeudenkäynti- ja hallintomenettelyssä, vakuutetulla henkilöllä on vapaus valita sellainen asianajaja tai muu henkilö;

--

2. Asianajajalla tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, joilla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa jollakin nimikkeellä, joka on määritelty asianajajien palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamisesta 22 päivänä maaliskuuta 1977 annetussa neuvoston direktiivissä 77/249/ETY [EYVL 1977, L 78, s. 17].”

Direktiivi 2009/138

- 4 Direktiivin 2009/138 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan sääntelyn ja valvonnan päätavoite on riittävän suojan antaminen vakuutuksenottajille ja edunsaajille. Termin ’edunsaaja’ on tarkoitus kattaa kaikki luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, joilla on jokin vakuutus sopimuksesta johtuva oikeus. Rahoitusjärjestelmän vakaus sekä tasapuoliset ja vakaat markkinat ovat myös vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan sääntelyn ja valvonnan tavoitteita, jotka olisi otettava huomioon, mutta niiden ei pitäisi vaarantaa päätavoitteen toteutumista.”

5 Mainitun direktiivin II osastoon, jonka otsikko on ”Vakuutusta ja jälleenvakuutusta koskevat erityiset säännökset”, sisältyy II luku ”Vahinkovakuutusta koskevat säännökset”, jonka 4 jakso ”Oikeusturvavakuutus” sisältää 198–205 artiklan.

6 Mainitun direktiivin 198 artiklan, jonka otsikko on ”Tämän jakson soveltamisala”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä jaksoa sovelletaan liitteessä I olevan A osan luokassa 17 tarkoitettuun oikeusturvavakuutukseen, jolla vakuutusyrittäjä sitoutuu vakuutusmaksun suorittamista vastaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja tarjoamaan muita vakuutussuojaan suoraan liittyviä palveluja, ottaen erityisesti huomioon seuraavat:

--

b) vakuutetun henkilön puolustaminen tai edustaminen siviili-, rikos- ja hallinto-oikeudenkäynneissä tai muissa oikeudenkäynneissä tai minkä hyvänsä kyseistä henkilöä vastaan esitetyn vaateen yhteydessä.”

7 Direktiivin 2009/138 201 artiklassa, jonka otsikko on ”Vapaus valita asianajaja”, säädetään seuraavaa:

”1. Kaikissa oikeusturvavakuutusta koskevissa sopimuksissa on nimenomaan ilmoitettava, että:

a) jos turvaututaan asianajajaan tai johonkin muuhun kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti pätevään henkilöön vakuutetun henkilön etujen puolustamiseksi, edustamiseksi tai hoitamiseksi missä tahansa oikeudenkäynti- ja hallintomenettelyssä, vakuutetulla henkilöllä on vapaus valita sellainen asianajaja tai muu henkilö;

--

2. Tässä jaksossa ’asianajajalla’ tarkoitetaan ketä tahansa henkilöä, jolla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa jollakin nimikkeistä, jotka on vahvistettu [direktiivissä 77/249].”

Belgian oikeus

8 Vakuutuksista 4.4.2014 annetun lain (wet betreffende de verzekeringen; Belgisch Staatsblad 30.4.2014, s. 35487) 156 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Kaikissa oikeusturvavakuutus sopimuksissa on nimenomaisesti määrättävä ainakin, että

1° jos on aloitettava tuomioistuini- tai hallintomenettely, vakuutettu henkilö voi vapaasti valita asianajajan tai kenet tahansa muun henkilön, joka on menettelyyn sovellettavan lain mukaan pätevä puolustamaan tai edustamaan häntä tai hoitamaan hänen etujaan;

--”

9 Vakuutuksista 4.4.2014 annetun lain, jonka tarkoituksena on taata oikeusturvavakuutus sopimukseen liittyvä vapaus valita asianajaja tai muu henkilö, jolla on menettelyyn sovellettavassa laissa edellytetty pätevyys puolustaa vakuutuksenottajan etuja missä tahansa tuomioistuini menettelyn vaiheessa, muuttamisesta 9.4.2017 annetun lain (wet tot wijziging van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen en ertoe strekkende de vrije keuze van een advocaat of iedere andere persoon die krachtens de op de procedure toepasselijke wet de vereiste kwalificaties heeft om zijn belangen te

verdedigen in elke fase van de rechtspleging te waarborgen in het kader van een rechtsbijstandsverzekeringsovereenkomst) (Belgisch Staatsblad 25.4.2017, s. 53207; jäljempänä 9.4.2017 annettu laki) 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Vakuutuksista 4.4.2014 annetun lain 156 §:n 1° momentti korvataan seuraavasti:

1° jos on aloitettava tuomioistuin-, hallinto- tai välimiesmenettely, vakuutetulla henkilöllä on etujensa puolustamiseksi, edustamiseksi tai hoitamiseksi vapaus valita asianajaja tai muu henkilö, jolla on menettelyyn sovellettavassa laissa edellytetty pätevyys, ja jos kyseessä on välimiesmenettely, sovittelu tai jokin muu riitojen ratkaisemisessa hyväksytty tuomioistuinten ulkopuolinen tapa, vakuutetulla on vapaus valita henkilö, jolla on vaadittava pätevyys ja joka on nimetty tätä tarkoitusta varten;”

- 10 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että tuomioistuinmenettelystä annetussa Belgian laissa (Gerechtig Wetboek), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 18.6.2018 annetulla lailla, joka sisältää useita yksityisoikeudellisia säännöksiä ja säännöksiä vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien edistämiseksi (wet houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing) (Belgisch Staatsblad 2.7.2018, s. 53455; jäljempänä tuomioistuinmenettelystä annettu laki), mainitaan kaksi sovittelutapaa eli mainitun lain 1730–1733 §:ssä tarkoitettu tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu ja saman lain 1734–1737 §:ssä tarkoitettu tuomioistuimessa tapahtuva sovittelu.
- 11 Mikä tahansa asianosainen voi ehdottaa muille asianosaisille tuomioistuimen ulkopuolista sovittelua ennen tuomioistuinmenettelyä, sen aikana tai sen jälkeen. Asianosaiset nimeävät sovittelijan yhteisellä sopimuksella tai antavat nimeämistehtävän kolmannelle. Kun asianosaiset pääsevät sovitteluratkaisuun, siitä laaditaan päivätty asiakirja, jonka asianosaiset ja sovittelija allekirjoittavat. Jos sovittelun suorittanut sovittelija on valtion sovittelutoimiston hyväksymä, asianosaiset voivat tai jokin niistä voi jättää sovintosopimuksen toimivaltaisen tuomioistuimen vahvistettavaksi. Tuomioistuin voi kieltäytyä vahvistamasta sopimusta ainoastaan, jos sopimus on yleisen järjestyksen vastainen tai jos perheasioiden sovittelua koskeva sopimus on alaikäisten lasten edun vastainen. Vahvistamispäätös on vaikutuksiltaan tuomio, joten siitä tulee täytäntöönpanokelpoinen.
- 12 Tuomioistuinsovittelussa tuomari, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, voi määrätä sovittelusta asianosaisten yhteisestä pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, kuitenkin niiden suostumuksella, ellei asia ole vielä siirtynyt päätösharkintaan. Asia jää tuomarin käsiteltäväksi sovittelun ajaksi, ja hän voi milloin tahansa toteuttaa tarpeellisiksi katsomiaan toimenpiteitä. Hän voi sovittelijan tai jonkin asianosaisten pyynnöstä myös päättää sovittelun. Jos sovittelu on johtanut vaikka vain osittaiseen sovintosopimukseen, asianosaiset voivat tai jokin niistä voi pyytää tuomaria vahvistamaan sopimuksen. Tuomari voi kieltäytyä vahvistamasta sopimusta ainoastaan, jos sopimus on yleisen järjestyksen vastainen tai jos perheasioiden sovittelua koskeva sopimus on alaikäisten lasten edun vastainen. Jos sovittelu ei ole johtanut kattavaan sovintosopimukseen, tuomioistuinmenettelyä jatketaan.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 13 Asianajajaliitot nostivat Grondwettelijk Hofissa (perustuslakituomioistuin, Belgia) kanteen, jossa ne vaativat 9.4.2017 annetun lain kumoamista. Ne vetoavat kanteensa tueksi muun muassa kanneperusteeseen, joka koskee tiettyjen Belgian perustuslain säännösten, luettuina yhdessä direktiivin 2009/138/201 artiklan kanssa, rikkomista.

- 14 Asianajajaliitot väittävät erityisesti, että mainittu laki ei ole direktiivin 2009/138 201 artiklan mukainen siltä osin kuin tässä laissa ei säädetä oikeusturvavakuutuksen ottajan oikeudesta valita asianajajansa sovittelumenettelyssä. Asianajajaliittojen mukaan on nimittäin niin, että koska tämä menettely kuuluu mainitussa 201 artiklassa tarkoitetun tuomioistuinmenettelyn käsitteen piiriin, vakuutuksenottajalla on oltava tämä oikeus.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että ennen 9.4.2017 annetun lain voimaantuloa kaikissa oikeusturvavakuutusta koskevissa sopimuksissa oli annettava vakuutuksenottajalle vapaus valita asianajaja tai muu pätevä henkilö, ”jos [oli] aloitettava tuomioistuin- tai hallintomenettely”. Vaikka mainitussa laissa ulotettiin tämä valinnanvapaus koskemaan välimiesmenettelyä, sovittelumenettely jätettiin sen ulkopuolelle sillä perusteella, että yhtäältä neuvonantajan läsnäolo ei ole omiaan edistämään sovittelua ja toisaalta sovittelu ei välttämättä perustu oikeudelliseen päättelyyn.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä tosin ilmenee, että direktiivin 2009/138 201 artiklassa tarkoitetun tuomioistuinmenettelyn käsitettä on tulkittava laajasti vakuutuksenottajien etujen suojaamiseksi antamalla heille yleinen ja itsenäinen oikeus valita vapaasti oikeudellinen edustajansa tässä artiklassa säädettyissä rajoissa.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tämän oikeuskäytännön perusteella ei kuitenkaan voida määrittää varmasti, onko kyseistä oikeutta sovellettava myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen sovittelumenettelyyn. Se toteaa, että Belgian oikeudessa säädettyssä sovittelumenettelyssä on niin sovinnollisen riidanratkaisun kuin tuomioistuinmenettelynkin piirteitä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo yhtäältä, että sovinnollisen riidanratkaisun tavoin sovittelumenettelyllä pyritään erityisesti saamaan asianosaisten kesken aikaan sovintosopimus. Toisaalta sovittelumenettely on samankaltainen kuin tuomioistuinmenettely, koska se tapahtuu yleensä sovintoneuvottelun jälkeen, koska sitä säännellään tuomioistuinmenettelystä annetussa laissa ja koska hyväksytyin sovittelijan suorittaman sovittelun päätteeksi voidaan saada aikaan sovintosopimus, jonka toimivaltainen tuomioistuin voi vahvistaa vahvistusmääräyksellä, joka vastaa vaikutukseltaan tuomiota.
- 18 Tässä tilanteessa Grondwettelijk Hof on päättänyt lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2009/138] 201 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua tuomioistuinmenettelyn käsitettä tulkittava siten, että siihen kuuluvat [tuomioistuinmenettelystä annetun lain] 1723/1–1737 §:ssä tarkoitetut tuomioistuinten ulkopuoliset ja tuomioistuimessa tapahtuvat sovittelumenettelyt?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2009/138 201 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitetun tuomioistuinmenettelyn käsite kattaa tuomioistuimessa tai sen ulkopuolella tapahtuvan sovittelumenettelyn, jossa tuomioistuin on mukana tai johon se voi osallistua joko kyseisen menettelyn alkaessa tai sen päättyttyä.
- 20 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on muistutettava, että kyseisen 201 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan kaikissa oikeusturvavakuutusta koskevissa sopimuksissa on nimenomaan ilmoitettava, että jos turvaututaan asianajajaan tai johonkin muuhun kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti pätevään henkilöön vakuutetun henkilön etujen puolustamiseksi, edustamiseksi tai hoitamiseksi missä tahansa tuomioistuin- ja hallintomenettelyssä, vakuutetulla henkilöllä on vapaus valita sellainen asianajaja tai muu henkilö.

- 21 Koska tässä säännöksessä toistetaan olennaisilta osin direktiivin 87/344 4 artiklan 1 kohdan a alakohta, viimeksi mainittua säännöstä koskeva oikeuskäytäntö on merkityksellinen mainitun 201 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkinnan kannalta.
- 22 Unionin tuomioistuin on jo täsmentänyt tältä osin ensinnäkin, että edustajan vapaata valintaa koskeva direktiivin 87/344 4 artiklan 1 kohta on yleisesti sovellettava ja sitova (ks. vastaavasti tuomio 10.9.2009, Eschig, C-199/08, EU:C:2009:538, 47 kohta; tuomio 26.5.2011, Stark, C-293/10, EU:C:2011:355, 29 kohta ja tuomio 7.11.2013, Sneller, C-442/12, EU:C:2013:717, 25 kohta).
- 23 Lisäksi direktiivin 87/344 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan sanamuodosta seuraa, että käsitettä ”hallintomenettely” on tulkittava käsitteen tuomioistuinmenettely vastakohtana (ks. vastaavasti tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 19 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 17 kohta). Hallintomenettelyn tai tuomioistuinmenettelyn käsitteiden tulkintaa ei voida myöskään rajoittaa erottamalla toisistaan oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyn valmisteluvaihe ja päätöksentekovaihe (ks. vastaavasti tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 21 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 19 kohta).
- 24 Direktiivin 87/344 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tai direktiivin 2009/138 201 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ei kuitenkaan määritellä tuomioistuinmenettelyn käsitettä.
- 25 Tässä yhteydessä on niin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkittamisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 22 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 20 kohta).
- 26 Ensinnäkin on muistutettava, että kuten direktiivin 2009/138 johdanto-osan 16 perustelukappaleesta käy ilmi, mainitun direktiivin ja erityisesti sen 201 artiklan, joka koskee asianajajan tai edustajan vapaata valintaa, tarkoituksena on suojata asianmukaisesti vakuutettujen henkilöiden etuja. Asianajajan tai edustajan valitsemista koskevalle oikeudelle tunnustetut yleinen ulottuvuus ja sitovuus ovat siten esteenä kyseisen direktiivin 201 artiklan 1 kohdan a alakohdan suppealle tulkinnalle (ks. vastaavasti tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 23 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 21 kohta).
- 27 Unionin tuomioistuin on siten todennut, että tässä säännöksessä tarkoitettuna hallintomenettelyn käsitettä on tulkittava siten, että se käsittää muun muassa menettelyn, jonka päätteeksi julkinen elin antaa työnantajalle luvan oikeusturvavakuutuksen ottaneen työntekijän irtisanomiseen, sekä julkisessa elimessä käytävän oikaisuvaatimusvaiheen, jonka aikana tämä elin antaa päätöksen, joka voidaan riitauttaa tuomioistuimessa (ks. vastaavasti tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 28 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 26 kohta).
- 28 Unionin tuomioistuin on korostanut tässä yhteydessä, että käsitteen ”hallintomenettely” tulkinta, jonka mukaan tämän käsitteen soveltamisala rajoittuu ainoastaan hallintoasioiden tuomioistuinmenettelyihin eli menettelyihin, jotka käydään varsinaisissa tuomioistuimissa, tekisi Euroopan unionin lainsäätäjän nimenomaisesti käyttämän käsitteen ”hallintomenettely” sisällön merkityksettömäksi (ks. vastaavasti tuomio 7.4.2016, Massar, C-460/14, EU:C:2016:216, 20 kohta ja tuomio 7.4.2016, AK, C-5/15, EU:C:2016:218, 18 kohta).
- 29 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 81 kohdassa, ilmaisu ”menettely” kattaa siten paitsi riitautuksen varsinaisessa tuomioistuimessa myös sitä edeltävän vaiheen, joka voi johtaa oikeudenkäyntivaiheeseen.
- 30 Direktiivin 2009/138 201 artiklassa tarkoitettuna tuomioistuinmenettelyn käsitettä on tulkittava yhtä laajasti kuin hallintomenettelyn käsitettä, koska olisi lisäksi epä johdonmukaista tulkita näitä kahta käsitettä eri tavalla suhteessa oikeuteen valita asianajajansa tai edustajansa.

- 31 Tästä seuraa, että tuomioistuinmenettelyn käsitettä ei voida rajoittaa koskemaan vain varsinaisessa tuomioistuimessa käytäviä muita kuin hallinnollisia menettelyjä eikä sitä voida rajoittaa erottamalla toisistaan tällaisen menettelyn valmistelu- ja päätöksentekovaihe. Näin ollen kaikkien vaiheiden, jotka voivat johtaa asian käsittelyyn tuomioistuimessa, ja siten myös alustavan vaiheen on katsottava kuuluvan direktiivin 2009/138 201 artiklassa tarkoitetun tuomioistuinmenettelyn käsitteen alaan.
- 32 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee tuomioistuinsovittelun osalta, että tällaisen sovittelun määrää välttämättä tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, ja että se on varsinaisessa tuomioistuimessa vireille pannun tuomioistuinmenettelyn vaihe, joka on lähtökohtaisesti sidoksissa asianosaisten mahdollisesti tekemään sovittelusopimukseen.
- 33 Näin ollen siitä, että katsottaisiin, että tällainen sovittelu ei ole direktiivin 2009/138 201 artiklaa sovellettaessa kyseisessä artiklassa tarkoitettu tuomioistuinmenettely, seuraisi, ettei vakuutetulla olisi pelkästään tämän vaiheen osalta oikeutta valita asianajajaansa tai edustajaansa. On kiistatonta, että vakuutettu tarvitsee oikeussuojaa vaiheessa, joka käynnistyttyään on erottamaton osa sen määränneessä tuomioistuimessa käytyä menettelyä. Tällainen tulkinta on lisäksi yhteensopiva direktiivin 2009/138 sen tavoitteen kanssa, joka on palautettu mieliin tämän tuomion 26 kohdassa ja jona on varmistaa vakuutettujen riittävä suojelu, koska se mahdollistaa sen, että he voivat edelleen saada saman edustajan apua varsinaisessa tuomioistuinmenettelyssä.
- 34 Myöskään tuomioistuimen ulkopuolista sovittelumenettelyä ei voida sulkea direktiivin 2009/138 201 artiklassa tarkoitetun tuomioistuinmenettelyn käsitteen ulkopuolelle sillä perusteella, ettei sitä käydä tuomioistuimessa.
- 35 Tällainen sovittelumenettely voi näet johtaa asianosaisten väliseen sopimukseen, jonka tuomioistuin voi jo yhden asianosaisten pyynnöstä vahvistaa. Lisäksi kyseistä tuomioistuinta sitoo vahvistamismenettelyssä tämän sopimuksen sisältö, sellaisena kuin asianosaiset ovat sen sovittelumenettelyssä määritelleet, lukuun ottamatta tilanteita, joissa sopimus on vastoin yleistä järjestystä tai alaikäisten lasten etua.
- 36 Tästä seuraa, että sopimus, johon asianosaiset pääsevät joko tuomioistuimessa tai sen ulkopuolella tapahtuvassa sovittelumenettelyssä, sitoo toimivaltaista tuomioistuinta, joka vahvistaa sopimuksen, ja sillä on sen jälkeen, kun siitä on tullut täytäntöönpanokelpoinen, samat vaikutukset kuin tuomiolla.
- 37 Näissä olosuhteissa asianajajan tai edustajan rooli vaikuttaa lisäksi olevan sovittelumenettelyssä jopa merkittävämpi kuin tämän tuomion 27 kohdassa mainitun kaltaisen hallinnollisessa viranomaisessa tehdyn oikaisuvaatimuksen osalta, jonka lopputulos ei sido mahdollista myöhempää hallintoelintä eikä hallintotuomioistuinta.
- 38 Menettelyssä, jossa voidaan vahvistaa lopullisesti vakuutuksenottajan oikeudellinen asema ilman, että hänellä olisi todellista mahdollisuutta muuttaa tätä asemaa nostamalla kanne tuomioistuimessa, vakuutuksenottaja tarvitsee oikeussuojaa, ja kun otetaan huomioon sovitteluun perustuvan sopimuksen vahvistamisen vaikutukset, sovitteluun turvautuneen vakuutuksenottajan etuja suojataan paremmin, jos hän voi vedota direktiivin 2009/138 201 artiklassa säädettyyn oikeuteen, joka koskee vapautta valita edustaja, samaan tapaan kuin vakuutuksenottaja, joka saattaa asian suoraan tuomioistuimen käsiteltäväksi.
- 39 Toiseksi kyseisen 201 artiklan asiayhteydestä on todettava, että direktiivin 2009/138 II osaston II luvun 4 jakson, joka koskee oikeusturvavakuutusta, soveltamisala määrittellään kyseisen direktiivin 198 artiklassa erityisen laajasti, koska kyseisen säännöksen mukaan mainittua jaksoa sovelletaan oikeusturvavakuutukseen, jolla vakuutusyrittäjä sitoutuu vakuutusmaksun suorittamista vastaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja tarjoamaan muita vakuutussuojaan suoraan liittyviä palveluja,

ottaen erityisesti huomioon vakuutetun henkilön puolustamisen tai edustamisen siviili-, rikos- ja hallinto-menettelyssä tai muissa menettelyissä tai minkä hyvänsä kyseistä henkilöä vastaan esitetyn vaateen yhteydessä.

- 40 Mainitun jakson soveltamisalan tällainen määritelmä vahvistaa sen, että kyseisessä jaksossa säädettyjä vakuutettujen oikeuksia ja muun muassa direktiivin 2009/138/201 artiklassa tarkoitettua oikeutta valita edustaja on tulkittava laajasti.
- 41 Lisäksi unionin oikeudessa itsessään kannustetaan sovittelumenettelyjen käyttöä sekä tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla 21.5.2008 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2008/52/EY (EYVL 2008, L 136, s. 3), kuten asianajajaliitot toteavat, että primaarioikeudessa ja erityisesti SEUT 81 artiklan 2 kohdan g alakohdassa, jonka mukaan unionin lainsäätäjän on hyväksyttävä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan ”vaihtoehtoisten riitojenratkaisumenetelmien kehittäminen” yksityisoikeudellisissa asioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön yhteydessä. Olisi siis epäjohdonmukaista, että unionin oikeudessa kannustettaisiin tällaisten menetelmien käyttöön ja rajoitettaisiin samaan aikaan yksityisten, jotka päättävät vedota näihin menetelmiin, oikeuksia.
- 42 Kaiken edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että direktiivin 2009/138/201 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettun tuomioistuinmenettelyn käsite kattaa tuomioistuimessa tai sen ulkopuolella tapahtuvan sovittelumenettelyn, jossa tuomioistuin on mukana tai johon se voi osallistua joko kyseisen menettelyn alkaessa tai sen päätyttyä.

Oikeudenkäyntikulut

- 43 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 25.11.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/138/EY (Solvenssi II) 201 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettun tuomioistuinmenettelyn käsite kattaa tuomioistuimessa tai sen ulkopuolella tapahtuvan sovittelumenettelyn, jossa tuomioistuin on mukana tai johon se voi osallistua joko kyseisen menettelyn alkaessa tai sen päätyttyä.

Allekirjoitukset